

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู
ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6
ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEACHERS'
ACTIVE LEARNING IN SCHOOLS UNDER THE NAKHON RATCHASIMA PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 6

มฤตดี สำโรงแสง¹, บรรจบ บุญจันทร์²

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Monruedee Samrongsaeng¹, Banjob Boonchan²

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Corresponding Author E-mail : monruedee.sam@jodschoo.ac.th¹, banjobbun21@gmail.com²

(Received : March 17, 2026; Edit : March 30, 2026; accepted : March 31, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน, 2) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวนทั้งสิ้น 306 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นชั้นภูมิในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่น การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ค่าความเชื่อมั่นโดยรวม เท่ากับ .968 และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ค่าความเชื่อมั่นโดยรวม เท่ากับ .968 สถิติที่ใช้ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการนิเทศการสอน และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .582 และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ได้ร้อยละ 33.40 จากผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

Abstract

The objective of this research were 1) to study the teachers' active learning in schools, 2) to study the academic leadership of school administrators and 3) to study the academic leadership of school administrators affected teachers' active learning in schools. The sample were 306 teachers in the schools. The sample size was stratified random sampling method by using size of schools and the lottery the method was used to select the sample. The instrument for collecting the data was a questionnaire the academic leadership of school administrators affected teachers' active learning in schools with a 5-level rating scale. The teachers' active learning in schools had a confidence value of .968. The academic leadership of school administrators had a confidence value of .968. The statistics used to analyze the data were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, Pearson product moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research results found that 1) Teachers' active learning in schools, overall was at the highest level. The aspect with the highest average was learning design, followed by instructional media and technology, learning assessment and evaluation and student-centered learning. 2) Academic leadership of school administrators, overall was at the highest level. It was found that most were at a high level. The aspect with the highest average was creating a learning environment, followed by teaching supervision, setting the school's vision, mission, and goals, and curriculum and Instruction management. 3) Academic leadership of school administrators, specifically in terms of setting the school's vision, mission, and goals and instructional supervision, significantly affected teachers' active learning in schools at the .01 level. The multiple correlation coefficient was .582, and these factors jointly explained 33.40% of the variance in teachers' active learning.

Keywords: academic leadership, active learning

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดให้การจัดการศึกษายึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เพื่อให้หลักการดังกล่าวเกิดขึ้นในทางปฏิบัติ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญ ในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของครู ผ่านการนิเทศการสอน การจัดสรรทรัพยากร และการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในบริบทดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งควรมีวิสัยทัศน์ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะในการบริหารจัดการ สามารถกำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา ตลอดจนบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนโยบายและทิศทางการพัฒนาการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังเผชิญข้อจำกัดด้านรูปแบบการสอนและทรัพยากร ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ทั้งนี้ การพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการคิด การอภิปราย และการลงมือปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Bonwell & Eison, 1991)

ปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในทางปฏิบัติยังพบว่าครูบางส่วนขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก อีกทั้งยังคงใช้รูปแบบการสอนที่เน้นการถ่ายทอดเนื้อหา รวมถึงเผชิญข้อจำกัดด้านภาระงานและทรัพยากร ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในระดับห้องเรียน ทั้งนี้ นักวิชาการได้ชี้ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาครูให้สามารถยกระดับการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

นอกจากนี้ จากการติดตามผลการนิเทศภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ที่ผ่านมา พบว่า ครูส่วนหนึ่งยังมีข้อจำกัดในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดและบริบทของผู้เรียน การจัดกิจกรรมยังเน้นการบรรยายมากกว่าการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การใช้คำถามกระตุ้นการคิดและการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงยังไม่ต่อเนื่อง รวมถึงการวัดและประเมินผลที่ยังไม่สะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรมในระดับห้องเรียน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แม้งานวิจัยจำนวนมากจะกล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา แต่ส่วนใหญ่มักนำเสนอในภาพรวม ขณะที่การศึกษาที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าภาวะผู้นำดังกล่าวส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างไรยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ซึ่งยังมีการศึกษาไม่มากนัก ประกอบกับสภาพปัญหาที่พบในพื้นที่ดังกล่าว ยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

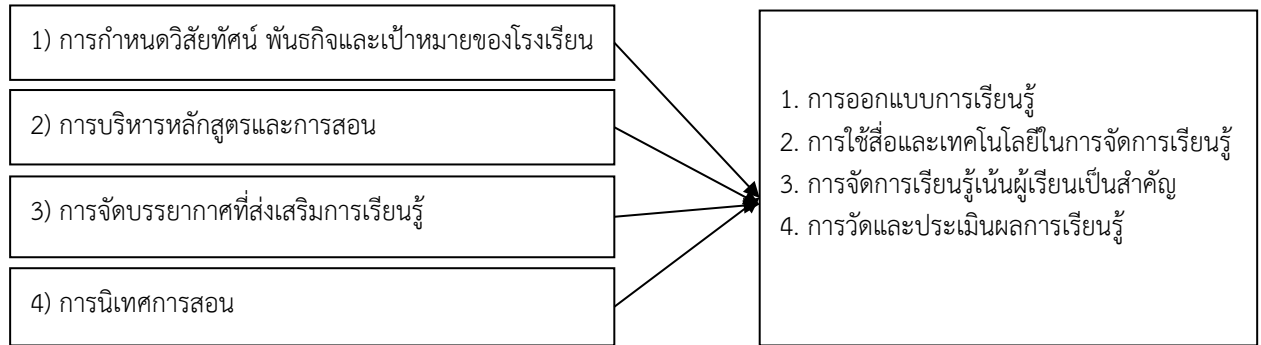
1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรพยากรณ์ ตัวแปรเกณฑ์

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

ภาพ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน การบริหารหลักสูตรและการสอน การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และการนิเทศการสอน อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,469 คน โดยจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 154 คน และครูจำนวน 1,315 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6, 2568)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 306 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie and Morgan (1997, pp. 607-610) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยใช้สถานภาพตำแหน่งเป็นชั้นภูมิในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check lists) ได้แก่ ตำแหน่ง

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1967) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

- 5 หมายถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1967) โดยมีเกณฑ์

ดังนี้

- 5 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎี วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

2. กำหนดรูปแบบและโครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถาม เป็นคำถามตรวจสอบ รายการ (Check list) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ของ Likert โดยนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน 2) การบริหารหลักสูตรและการสอน 3) การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) การนิเทศการสอน และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การออกแบบการเรียนรู้ 2) การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของประเด็นคำถาม โครงสร้างของเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมของภาษา และแบบสอบถาม เพื่อขอคำแนะนำและทำการปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ความถูกต้องของรูปแบบ (Format) และความถูกต้องของภาษา (Wording) ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้อง ของคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาแล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือก ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป จึงถือว่าผ่านเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 103) และนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์และเหมาะสม ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า มีค่า IOC เท่ากับ 1

5. นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1990, pp. 202-204) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น ดังต่อไปนี้

5.1 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู มี 4 องค์ประกอบ ค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .968 และแยกตามองค์ประกอบ ดังนี้

- 5.1.1 การออกแบบการเรียนรู้ เท่ากับ .930
- 5.1.2 การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ .937
- 5.1.3 การจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เท่ากับ .935
- 5.1.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เท่ากับ .937

5.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .968 และแยกตามองค์ประกอบ ดังนี้

- 5.2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน เท่ากับ .959
- 5.2.2 การบริหารหลักสูตรและการสอน เท่ากับ .940
- 5.2.3 การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เท่ากับ .962
- 5.2.4 การนิเทศการสอน เท่ากับ .923

6. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงให้เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 306 คน

2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พร้อมด้วยแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครู ผ่านช่องทางต่างๆ ได้แก่ ไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยจะแนบซองเปล่าพร้อมติดแสตมป์ จ่าหน้าซองถึงผู้วิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ส่งแบบสอบถามกลับคืน และผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้ Google forms

3. เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่ได้กลับคืนทางไปรษณีย์และแบบออนไลน์ ในกรณีที่ได้รับแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไม่ครบ ผู้วิจัยจะดำเนินการติดต่อประสาน ขอรับแบบสอบถามด้วยตนเองอีกครั้ง และเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4. พิจารณาความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ทางสถิติ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์

2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพการปฏิบัติงาน นำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

3. ข้อมูลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกตามองค์ประกอบ เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย พิจารณาและใช้หลักเกณฑ์ของช่วงระดับคะแนน (Class interval) ตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2553, น. 103) ซึ่งแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) จำแนกตามองค์ประกอบ เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย พิจารณาและใช้หลักเกณฑ์ของช่วงระดับคะแนน (Class interval) ตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2554, น. 21) ซึ่งแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 มาหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson (Pearson's product moment correlation) ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเกิด Multicollinearity คือการมีสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรพยากรณ์มากกว่า 2 ตัว ซึ่งการที่ตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์กันในระดับที่สูง อาจส่งผลให้การตีความการพยากรณ์ตัวแปรตามมีความคลาดเคลื่อน ดังนั้นจึงต้องตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์เพื่อให้แน่ใจว่าตัวแปรพยากรณ์ สามารถอยู่ในสมการตัวแบบได้ (อโนทัย ตรีวานิช, 2552)

เมื่อ r แทนค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์

$r < 0.20$ ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรน้อย

$0.21 < r \leq 0.40$ ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรค่อนข้างน้อย

$0.41 < r \leq 0.60$ ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปานกลาง

$0.61 < r \leq 0.80$ ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรค่อนข้างมาก

$r > 0.80$ ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมาก

จากแนวคิดของอุทัยวรรณ สายพัฒนา (2547, น. 55-57) ในการทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์นี้มีตารางบางเล่มเสนอแนะว่าเป็นวิธีการที่ยาก ให้ใช้วิธีง่ายๆ คือใช้เกณฑ์ค่าสัมบูรณ์ของสหสัมพันธ์ที่มากกว่า 0.80 คือ $|r| > .80$ ถือว่ามีความสัมพันธ์กัน แสดงว่าเกิด collinearity ซึ่งเกณฑ์นี้สามารถยืดหยุ่นได้ ขึ้นอยู่กับผู้วิจัยด้วย อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้

ใช้เกณฑ์การพิจารณาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกันของ โอนทัย ตรีวานิช (2552, น. 55-57) หากค่าความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกันมี ค่า r มากกว่า .80 ผู้วิจัยจะดำเนินการพิจารณา จากค่า VIF และ Tolerance ซึ่งค่า VIF ควรมีค่าน้อยกว่า 10 และค่า Tolerance มีค่าไม่น้อยกว่า .10 จึงเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ของการใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอย (วิธีศรา อรุณกิตติพร, 2561, น. 86)

6. สร้างสมการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลสถานภาพตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	ความถี่	ร้อยละ
ขนาดของสถานศึกษา		
1. ขนาดเล็ก (119 คนลงมา)	160	52.29
2. ขนาดกลาง (120-719 คน)	138	45.10
3. ขนาดใหญ่ (720-1,679 คน)	8	2.61
รวม	306	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก ร้อยละ 52.29 รองลงมา ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลาง ร้อยละ 45.10 และขนาดใหญ่ ร้อยละ 2.61 ตามลำดับ

2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 โดยภาพรวมและรายด้าน

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการออกแบบการเรียนรู้	4.56	0.46	มากที่สุด
2. ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้	4.54	0.49	มากที่สุด
3. ด้านการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.52	0.49	มากที่สุด
4. ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้	4.53	0.49	มากที่สุด
รวม	4.54	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.46) รองลงมา คือ ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.49) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.49) ตามลำดับ

3. ภาวะผู้นำเชิงทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน	4.49	0.60	มาก
2. ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน	4.48	0.60	มาก
3. ด้านการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้	4.53	0.55	มากที่สุด
4. ด้านการนิเทศการสอน	4.52	0.58	มากที่สุด
รวม	4.51	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการจัดบรรยากาศที่

ส่งเสริมการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.55) รองลงมา คือ ด้านการนิเทศการสอน ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.58) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.60)

4. ผลการวิเคราะห์การพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยภาพรวมและรายด้าน

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X	Y
ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน (X ₁)	1					
ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน (X ₂)	.853**	1				
ด้านการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (X ₃)	.799**	.809**	1			
ด้านการนิเทศการสอน (X ₄)	.781**	.851**	.855**	1		
ภาวะผู้นำทางวิชาการ (X)	.917**	.938**	.939**	.933**	1	
การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Y)	.522**	.529**	.526**	.568**	.574**	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r_{xy} = .574$) กับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเรียงลำดับ ดังนี้ ด้านการนิเทศการสอนกับการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ($r = .855$) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน กับด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน ($r = .853$) ด้านการนิเทศการสอนกับการบริหารหลักสูตรและการสอน ($r = .851$) ด้านการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้กับการบริหารหลักสูตรและการสอน ($r = .809$) ด้านการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้กับการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน ($r = .799$) และด้านการนิเทศการสอนกับการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน ($r = .781$)

5. ค่า Tolerance และ VIF ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

ตารางที่ 5 ค่า Tolerance และ VIF ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	Tolerance	VIF
ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน (X ₁)	.391	2.560
ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน (X ₂)	.185	5.408
ด้านการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (X ₃)	.224	4.463
ด้านการนิเทศการสอน (X ₄)	.391	2.560

จากตารางที่ 5 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่า Tolerance อยู่ระหว่าง .185-.391 และค่า VIF อยู่ระหว่าง 2.560-5.408 โดยข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอย คือ ค่า Tolerance มากกว่า .10 และ ค่า VIF ต่ำกว่า 10 ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน

1. การวิเคราะห์การถดถอยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์การถดถอยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์การถดถอย จาก คะแนนดิบไม่ปรับมาตรฐาน(b)	สัมประสิทธิ์การถดถอย จากคะแนนมาตรฐาน(β)	t	p
ค่าคงที่	.163		15.56**	.000
ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน (X_1)	0.053	0.201	2.69**	.008
ด้านการนิเทศการสอน (X_4)	0.055	0.411	5.50**	.000
$R = .582, R^2 = .338, \text{Adjusted } R^2 = .334, p = .008$				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 พบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน และด้านการนิเทศการสอน มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านที่มีอิทธิพลสูงที่สุด คือ ด้านการนิเทศการสอน รองลงมา คือ ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างด้านเหล่านี้กับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 เป็น .582 และด้านเหล่านี้สามารถอธิบายความแปรปรวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ได้ร้อยละ 33.40

สมการพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ในรูปคะแนนดิบ มีดังนี้

$$\hat{Y} = 0.163 + .055 (X_4) + .053 (X_1)$$

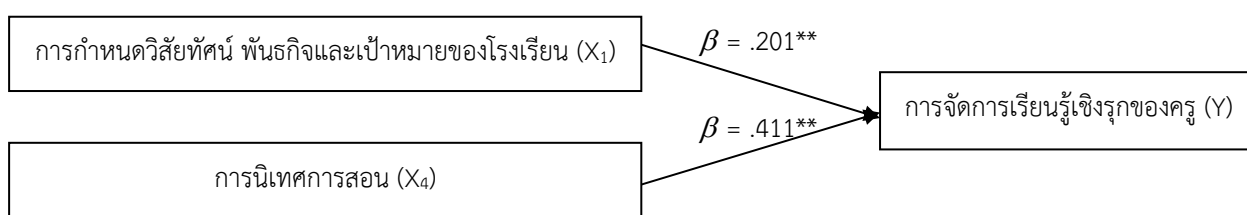
สมการพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ในรูปคะแนนมาตรฐาน มีดังนี้

$$\hat{Z}_Y = .411X_4 + .201X_1$$

จากสมการพยากรณ์พบว่า ด้านการนิเทศการสอน (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์สูงที่สุดทั้งในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน แสดงว่าผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับด้านนี้เป็นอันดับแรกเพื่อยกระดับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ส่วน ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน (X_1) มีอิทธิพลรองลงมาและควรสนับสนุนควบคู่ไปด้วย

ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารควรเน้น การนิเทศการสอน เป็นหลัก พร้อมกับการกำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ และเป้าหมายของโรงเรียน เพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ชัดเจนและยั่งยืนต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว สามารถสรุปเป็นโมเดลความสัมพันธ์ดังแสดงในภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 โมเดลความสัมพันธ์ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู $R^2 = .338$

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาอยู่ในระดับสูงมากทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะด้านการออกแบบกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนถึงการขับเคลื่อนเชิงนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ครูให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้

ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ เชื่อมโยงความรู้เดิมกับสถานการณ์ใหม่ และพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ควบคู่กับการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการวัดประเมินผลที่นำข้อมูลระหว่างเรียนมาใช้สะท้อนกลับเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ที่มุ่งส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันของผู้เรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เตือนใจ มูลยะ, พิฎา สมบูรณ์ และธีรจักร วรบำรุงกุล (2568) ที่พบว่าครูมีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในระดับสูงทุกด้าน ซึ่งสะท้อนทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแผนปฏิบัติการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2567–2569 ที่เน้นการยกระดับผลลัพธ์ผู้เรียนผ่านการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้ แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการออกแบบการสอนเชิงระบบของ Robert Gagne (2007) ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล รวมถึงแนวคิดที่ชี้ว่าการประเมินตามสภาพจริงและการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่องเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับผลลัพธ์ของผู้เรียนในบริบทการศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก และเมื่อพิจารณารายมิติพบว่าอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีมิติที่โดดเด่นที่สุดคือการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รองลงมาคือการกำกับติดตามการสอน การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ และการบริหารหลักสูตรและการสอนตามลำดับ ผลดังกล่าวสะท้อนบทบาทของผู้บริหารในการขับเคลื่อนงานวิชาการอย่างเป็นระบบ ทั้งการกำหนดทิศทางการองค์กรโดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วม การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทผู้เรียน การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านบรรยากาศเชิงบวกและความร่วมมือของทุกภาคส่วน ตลอดจนการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพครู ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (2560) แนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) และกรอบแนวคิดของ Philip Hallinger (1985) ที่เน้นการกำหนดพันธกิจ การสร้างบรรยากาศทางวิชาการ และการกำกับติดตามการสอนเป็นแกนสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยหลายฉบับที่พบว่าการดำเนินงานด้านนี้อยู่ในระดับสูงและส่งผลกระทบต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

3. ภาวะผู้นำเชิงวิชาการบางมิติของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการขับเคลื่อนการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน โดยตัวแปรด้านการนิเทศการสอน (X_4) และการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา (X_1) สามารถทำนายการจัดกิจกรรมเชิงรุกของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ มิติที่ส่งผลสูงสุดคือการนิเทศการสอน รองลงมาคือการกำหนดทิศทางการองค์กร ขณะที่การบริหารหลักสูตรและการสอน (X_2) รวมถึงการสร้างบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ (X_3) ไม่ปรากฏอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยอภิปรายเป็นรายประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 ด้านการนิเทศการสอน (X_4) พบว่าการกำกับ ติดตาม ให้ข้อเสนอแนะ และสะท้อนผลการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เนื่องจากการนิเทศเชิงกลยุธยมิตรที่ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และมุ่งพัฒนาสมรรถนะครู ช่วยเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ และความมั่นใจในการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการคิดขั้นสูงและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) และผลการศึกษาของ เตือนใจ มูลยะ และคณะ (2568) รวมถึง กฤษฏา รุ่งคูหา และพระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย (2569) ที่ชี้ว่าการนิเทศมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับการเรียนการสอนเชิงรุก

3.2 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย (X_1) พบว่าการกำหนดทิศทางทางวิชาการอย่างชัดเจนและสื่อสารให้บุคลากรมีความเข้าใจร่วม ช่วยให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุคลธร แสงชัยศรียากุล และธาดา สิทธิธาดา (2565) และ เปนไท เกตุหิรัญ กับวัชร จตุพร (2569) รวมถึงแนวคิดของ Philip Hallinger (1985) ที่ชี้ว่าการกำหนดพันธกิจของโรงเรียนเป็นองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำทางวิชาการ

3.3 ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน (X_2) แม้มีความสำคัญในเชิงโครงสร้าง แต่ไม่พบอิทธิพลโดยตรงต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เนื่องจากการดำเนินงานมุ่งเน้นการวางกรอบและเอกสารมากกว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ซึ่งต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงลึกและต่อเนื่อง อีกทั้งครูบางส่วนมีความรู้ด้าน Active Learning อยู่แล้ว จึงทำให้บทบาทของผู้บริหารด้านนี้ไม่ใช่ปัจจัยกำหนดโดยตรง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ เตือนใจ มูลยะ และคณะ (2568) และ เปนไท เกตุหิรัญ กับวัชร จตุพร (2569) รวมถึงแนวคิดของ Michael Fullan (2007) ที่เน้นความสำคัญของการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

3.4 ด้านการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (X_3) ไม่พบอิทธิพลเชิงสถิติ อาจเนื่องจากสภาพแวดล้อมของโรงเรียนมี

ความใกล้เคียงกัน และบรรยากาศเป็นเพียงปัจจัยสนับสนุนทางอ้อม ขณะที่การปรับเปลี่ยนวิธีสอนขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในของครู เช่น ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ เบนโท เกตุหิรัญ และวัชร จตุพร (2569) รวมถึงแนวคิดของ Albert Bandura (1986) และ Malcolm Knowles (1989) ที่ชี้ว่าพฤติกรรมการสอนขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่น แรงจูงใจ และความพร้อมภายในของบุคคลเป็นสำคัญ โดยสภาพแวดล้อมทำหน้าที่เป็นเพียงปัจจัยเกื้อหนุน

โดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนว่า “การนิเทศอย่างมีคุณภาพ” และ “การกำหนดทิศทางการจัดการที่ชัดเจน” เป็นกลไกหลักในการผลักดันการเรียนการสอนเชิงรุก ขณะที่มิติด้านโครงสร้างหรือสภาพแวดล้อมเพียงลำพังอาจไม่เพียงพอ หากปราศจากการพัฒนาศักยภาพและแรงจูงใจของครูควบคู่กันไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศการสอน (X_4) ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ดังนั้น สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร และใช้ข้อมูลสะท้อนผล (feedback) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน (X_1) ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารควรกำหนดและสื่อสารทิศทางของสถานศึกษาให้ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมและขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบและกระบวนการบริหารหลักสูตรและการสอนที่เชื่อมโยงสู่การปฏิบัติในระดับห้องเรียนอย่างชัดเจน เพื่ออธิบายสาเหตุที่การบริหารหลักสูตรยังไม่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกด้านบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร ความสัมพันธ์ทางวิชาชีพ และแรงจูงใจของครู โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ครอบคลุมและอธิบายปรากฏการณ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ปัจจัยเชิงบริบทดังกล่าวอาจมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการสอน ซึ่งไม่สามารถอธิบายได้ด้วยข้อมูลเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว

2.3 ควรขยายการวิจัยโดยเปรียบเทียบโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และนำไปสู่การกำหนดแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละขนาดโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา รุ่งคุหา และพระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย. (2569). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดนครปฐม. *Journal of Dhamma for Life*, 32(1), น. 1-15.
- เตือนใจ มุลยะ, ฝัฎา สมบูรณ์ และธีรจักร วรบำรุงกุล. (2568). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดจันทบุรี. *Education Journal Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University*, 8(2), pp. 237–250.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เป้นไท เกตุหิรัญ และวัชรระ จตุพร. (2568). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง. *วารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์*, 5(3), น. 1557-1567.
- ยุคลธร แสงชัยศรียากุล และธดา สิทธิธาดา. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 2(4), น. 159–174.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. (2568). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*. <https://www.nma6.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21: การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียน*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ.
- อโนทัย ตรีวานิช. (2552). สถิติธุรกิจ. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom* (ASHE-ERIC Higher Education Report No. 1). The George Washington University, School of Education and Human Development.
- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). New York, NY: Teachers College Press.
- Gagné, R. M. (2007). *The conditions of learning and theory of instruction* (5th ed.). Allyn & Bacon.
- Hallinger, P., & Murphy, J. (1985). *Assessing the instructional management behavior of principals*. *The Elementary School Journal*, 86(2), pp. 217-247.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1986). *Determining sample size for research activities*. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), pp. 607–610.
- Likert, R. (1967). *The method of constructing and attitude scale*. New York: Wiley & Son.